

קיני שושנה (בנטוויץ)

ילידת 1927, ירושלים

התגישה ב-1944 לפלמ"ח

במסגרת ההכשרה המגויסת

ה ע ס נ ה ר י ס ' 0

"התנגדות פסיבית".

אחד הביטויים למדיניות זו היה ליל הגשרים. ביוני 1947, יצאנו חולית חבלה לפוצץ את גשר אלחמה ואני בתפקיד של מאבטחת.

ב-29 ליוני נערך החיפוש הגדול שלא פסח על אפיקים, ובסופו של אותו יום אותרו רב הבנים של ההכשרה ונשלחו על משאיות צבאיות לרפיח. ביולי פיצץ האצ"ל את מלון המלך דוד, ובאוגוסט כבר הייתי בדרכי לאנגליה, לשליחות של "הבונים". הפספורט האנגלי שלי, שאיפשר לי לנסוע בלי צורך בוויזה, היה הסיבה העקרית להיבחרי לתפקיד. ואכן לימים, כשהייתי באיטליה, שימש הפספורט שלי לעלייתן של בנות רבות, במסגרת עליה ד'.

בלונדון, ריכזתי את שבט "הבונים" במזרח העיר. ההדרכה בתנועה ובקיבוצי ההכשרות ברחבי אנגליה, שמשה כסוי טוב לפעילותי במסגרת ההגנה. בדירה שחלקנו ארבעה ישראלים, התקין צביקה בית-דין תחנת אלחוט. מידי לילה, בשעה 01.30, היינו שולפים מהארון את המכשיר, שהיה לקליטה בלבד, ומחכים לקשר מהארץ. בשנה הראשונה היו מברקים בודדים בלבד, א לאחר ה-29 לנובמבר 1947, עברו לשדר לכל התחנות בחו"ל את החדשות בשפה גלויה (LC), והיה זה תפקידי להביא את החדשות (על הקרבות, על 35 הנופלים בגוש עציון, וכד.) לסוכנות היהודית.

לאיטליה הגעתי רק ב-16 למאי. וסופחתי כמפענחת לתחנת הגרעונים באביאטה גואנצונה, צפונית למילנו. עד מהרה למדתי גם לקלוט ולשדר, והייתי מוצבת למשמרות. התחנה עברה לרומא, ובספטמבר נשלחתי כאלחוטאית על אוניית העולים "משמר העמק".

להלן שיחזור המסע, שהסתייע בהעתיק חליפת המברקים, בין האוניה לחופים.

משמר העמק 19-1 ספטמבר 1948

האוניה עגנה בנאפולי, היה זה המפגש הראשון שלי עם אנית מעפילים. חברי למסע היו פניני טננבאום (אשוח) מפקד האוניה, יובל ציזלינג המלווה, ואריאל ורדי (ארייליק) האלחוטאי. כאמור, היו כל ידיעותי באלחוט מ"שעורים פרטיים" שנתן לי זכי במילנו, ולא נחשכתי לאלחוטאית

למדתי במספר בתי ספר יסודיים ובביה"ס התיכון בבית הכרם שנקרא היום "התיכון שליך האוניברסיטה" או "ליידה". זכיתי למורים מובחרים (כמו דוד בנבנישתי, אברהם אבן-שושן, צבי אדר, ישעיה ליבוביץ, ועוד) אך למרות שזכורים לי הלימודים כחוויה טובה ומענינת, היו מעיינינו נתונים לפעילות בתנועה, בשבט "מודעין" של הצופים, ומאוחר יותר לפעילות המחתרית במסגרת ההגנה.

עם סיום הלימודים, באוגוסט 1944 יצאנו להכשרה מגויסת, בדרגניה ובפוריה. את יעודינו ראינו בהקמת התיישבות חדשה, ואכן הגרעין שלנו ייסד את קלטה היא חצרים היום, במסגרת 11 הנקודות שעלו במוצאי יום הכיפורים 1947.

הכשרתנו נודעה כ-"מישקיסטית", ולא התלהבה מדי להוציא אנשים לקורסים. בזאת נבדלנו מרוב הפלמ"חניקים באותה תקופה, שראו את העיקר באמונים, והתייחסו לעבודה במשק כאל רע הכרחי.

לקורס למדריכי ספורט (מד"סים) הראשון של הפלמ"ח, שהתקיים בחפצי-בה שליך נחל חדרה, נשלחתי בחורף 1948, בפקודה. היינו 13 בנות כולן באוהל אחד, וכ-60-50 בנים. עסקנו בכל ענפי הספורט, כולל ג'ודו, קפ"ק, ואפילו התאגרפות, בהדרכתו של שטיבל, והחלקנו על "אומגה" מעבר לנחל חדרה. אך אני התגעגעתי לחיי ההכשרה, ולא רציתי להמשיך עם רוב החברה ישר לקורס מ"כים. את עמדותי אלה ממחיש הסיפור הבא: ממטה הגדוד מגיעה הוראה שעלי לנסוע לעין חרוד ולהעביר שם סדרת ספורט. אני מסרבת לציית להוראה כטענה שאני נחוצה ברפת, ונקראת בשבת אל המג"ד משה נוסוביצקי (נצר) בעצמו איש משק, ה"משכנע" אותי... בדיעבד נהנתי מהשהות בפלוגה ו' ומכיתת הבנות (שכללה את לאה שלוסברג (רביץ) וזורה לויטוב ז"ל).

בשנה השניה צורפנו להכשרה של הצופים באפיקים, "קלטנו" פלג מהכשרת בית הערבה, ופלג נוסף של "ילדי טהרן" שהיו באפיקים. כל אלו היוו את הגרעין שכאמור יסד את חצרים.

היו אלה ימי המאבק, ימים הם התלבטנו קשות עם הצו של

מוסמכת, אך אריליק נתן לי לקיים את הקשר, והסתפק במתן חתימה כפי שמעיד הפנקס של המברקים שנשאר בידי עד היום. במרסיל הוא הצטווה לרדת מהאוניה לטובת "אלחוטאית הצריכה להגיע מיד ארצה", ואת מקומו לקחה איה פינקרפלד.

המברק שנשלח ביום הראשון להפלגתנו מדווח על "שני גברים איטלקים שנמצאו מתחבאים באחת מסירות ההצלה". פיני מודיע לזקי שבדעתו להוריד אותם למחרת בקאפו דיפיארו שבסרדיניה, אך לשם לא הגענו כלל בשל הסערה.

ובינתיים בשלושת הימים הראשונים הים שקט ואנו עושים 7/6 קשר לשעה.

מ"ליאונרדו" היא איטליה, מורים לנו ליצור קשר עם "סירני" היא מרסיל, ואנו שולחים מברק עם הוראות מפורטות לגבי "משלוח" הפליטים:

(א) הכינו רשימת נוסעים מפורטת על מחלקותיהם ומפקדיהם.

(ב) הכינו קבוצת סדרנים בת 30 איש.

(ג) באפשרותנו להעמיס 500 איש הודיעונו המספר המדוייק.

(ד) הכינו מזון טרי, לחם ובשר פירות לעשרים עובדי האוניה.

(ה) בידינו אין כל כלי נשק מגן, הכרחי להעלות לפחות מספר כלים קטנים.

(ו) עליכם להעלות שמיכות ומימיות".

וביום הרביעי החלה הסערה, אנו מדווחים לסירני ש"אין אפשרות להתקדם מפאת הסערה.

מחפשים מחסה במפרץ איריס". רשום שהמברק לא נשלח, יש להניח שבגלל הסערה...

ביום החמישי רממה אלחוטית. אני זוכרת במעורפל אותי שוכבת בתא האלחוט, ואת הספינה מטלטלת כמו קליפת אגוז. והאופק הניבט דרך החלון העגול עולה ויורד. החביות (למים) שהשתחררו מהקשריה מתגלשות על הסיפון, מצד לצד, והתורן שבשלב מסויים נשבר...

הטבח (הקוקו) שסבל ממחלת ים אינו מכין ארוחות, אנו נאלצים ללעוס פכסמים יבשים, ולהקיא לדלי צמוד, ואנו מקבלת בשקט סטואי את גורלינו לטבעו...

ב- 5.9 אנו מדווחים: "מפאת הסערה לא התקדמנו במשך היממה האחרונה לגמרי. אנו עוגנים במפרץ איריס ומחכים שתשוך הסערה". למחרת נרשמת מהירות של 4 קשר, משמע הסערה אכן שככה, הקוקו מחלק שתיה חמה ואנו מדווחים: "נגיע לסירני בין 4-6 בערב ומחכים להוראות", ובתשובה מורים לנו להגיע למרסיל: "פה נעמיס החפצים ותסעו ללה-סיוטה להעמיס האנשים.

מגויסים מסודרים במחלקות של שלושים איש, תקבלו 17 מחלקות ורופא..."

לתיקון הנזקים של הסערה נדרשו כנראה ארבעה ימים ורק ב- 10.9 אנו שוב על הים כולל המטען החי, ומדווחים לסירני ו"לבידה" היא פריז: "החיים נכנסו למסלולם הקבוע. מזג האוויר והים אתנו". המהירות שלנו 7 קשר.

כמה תמונות שעולות בזכרון מהשהות הקצרה במרסיל: על הרציף במרסיל, חונה לידינו אני עולים גדולה. הבחור שיושב על הסיפון העליון צועק לי:

"בארץ כבר עונדים את סמל הפלמ"ח על הצווארון בגלוי, ולא בצד האחורי שלו", אחוזת התרגשות אני מעבירה את הסמל (שמסתבר ענדתי בהבקות גם באירופה) למקומו החדש...

תמונה שניה, אנו מלווים את יוכל למספרה, ישובים על הספסל מאחוריו ומתגלגלים מצחוק מול כבואתו בראי, העטופה בסדין ענקי, ומקבלת את מלוא הטיפול של הכלן, כולל סיבון, גילוח, מסו' ופודרה, כשהבחור ההמום התכוון בסה"כ לתספורת בנוסח הקיבוץ, אך אינו יודע מילה צרפתית....

רק כשהגיע תור המניקור חילצנו אותו משביו, כשאנו מתנדנדים עוד שעה ארוכה מכאבי צחוקים...

תמונה שלישית, רותמים אותנו לסייע ב"העמסה" של אוניה גדולה, הזקוקה לכל כח האדם המצוי על מנת להספיק להעלות מאות רבות של מעפילים, עד לפני עלות השחר. מסייעים אותנו ללה-סיוטה. אותי מציבים ליד כבש הספינה ותפקידי לסייע לכל עולה לעלות, ולהבטיח שכל אחד מצוייד בשמיכה, ספל וצלחת מפח, וחבילה קטנטנה (פאקעלה) המכילה את כל חפציו האישיים בעולם.

קשה היום להעביר את המטענים הרגשיים המלווים למפגש הגורלי הזה שלנו הצברים עם ניצולי השואה. את המתח פרקנו במשאית שלקחה אותנו בחזרה למרסיל, בסיוע הבריחות של משה ליפסון (נחשון), וכך צחקנו כל הדרך בואך לעיר. ההעמסה שלנו למחרת, כבר היתה צחוק ילדים בהשוואה.

הנסיעה ארצה - על פי הפנקס - חלקה, לרוב בים שקט. לפרקים צצות בעיות עם המנוע, וה"מקניסטה" הראשי מצווה לכבות את המנוע (באמצע הים) ולשאוב את המים שמשום מה חדרו.

כלנו נרתמים לעזור. אנו מנצלים הזמן ללמוד כללים בסיסיים של ימאות, כולל תקשורת ימית מהספרים, ולוקחים משמרות ליד ההגה (כשהאוניה כבר זזה).

ויש לי גם תפקידים יותר נשיים, לעבור במכלאות הצפופות שבבטן האוניה, ולהרטיב את מצחם של חולי הים הרבים בבושם. רק עתה הבנתי את פשרם של שני בקבוקי ענק של בושם זול שהיו בתאי.

הרעיון היה לטשטש מעט את ריח הקיא, וכמו-כן לסעוד במגע אנושי את החולים.

ענין אחר אלו מקלחות וכביסה. היינו משלשלים דלי לים ומעלים אותו ל"מקלחת" ולחילופין לכביסה קטנה במי

מלח שאינם מתקצפים.

וכמובן לא חסרים תפקידים חברתיים. אני מודעת לחסרון השפה שלי, ויכולה לתקשר רק עם קבוצת צעירים חברי תנועה היודעים מעט עברית הם מלמדים אותי שירים ביידיש, (זכור לי במיוחד שיר על הציגעלה) ואנו שרים בצוותא על הסיפון שירי מולדת. אנו עורכים חתונה לזוג צעיר. מאלתרים חופה מסדין וארבעה משוטטים, מנסחים "כתובה" כשפיני משמש גם כרב.

הרופא שלנו שהיה בעל הכשרה רפואית מפוקפקת, כמו ה"רופאים" שהתנדבו באוניות, ניסה לשכנע עולה אחד לנתח את ה"בולקלה" (בגודל כדור פינג-פונג) שעל עורפו. המעפיל בתמימותו אמר שהוא חי כבר שנים עם הגידול הזה, אך לרופא זו היתה הזדמנות בלתי חוזרת להיות כירורג.

למזלו היו גם לידות במשך ההפלגה, ולמזל האמהות לא היו סיבוכים.

כדאי להזכיר עוד קבוצת "פסזרים" - מתגרבי חו"ל (מח'ל), בחורים חסונים אנגלוסקסים, שנמשכו להרפתקאה ההירוואית של הפלגה ליגלית, ולהצטרפות לכוחות צה"ל במלחמת השחרור.

הקשר האלחוטי שהינו אמצעי הקשר היחידי לאניות, משמש גם לזוטות:

ב-13 שולחים ברכות "לוקי וללובה והג"מע למיניהם ליום השלש עשרה שאו ברכת ים נאמנה.

חיל הים שואל אם נמצאים שמונה ארגזים עבורם, ואנו מאשרים "שני ארגזים עם עשרים וחמש מערכות גלי קוד".

ב-17 לחודש מקשרים אותנו ל"ארנון", התחנה שלנו בארץ. זהו הנוהג להעביר האחריות לקשר מנמל המוצא לנמל היעד. קובעים זמן התקשרות וכן תדר (גביש) מאזינים אם הקשר הצליח, ונפרדים...

האונייה מתקרבת ליד-לנמל חיפה הנמצא כבר בידינו. התרגשות גוברת בעיקר כשבאופק רואים חוף. פיני מכנס את כל הנוסעים על הסיפון, נושא נאום ציוני קצר, ושירת התקווה פורצת מכל הגרונות. הרמעות זולגות ומשטטשות את התמונה ההיסטורית.

ואז מסתבר שרב החובל האיטלקי לא בטוח אם החוף באופק הוא אכן חיפה או ביירות....

רק חסר לנו, בעצם מלחמת השחרור, להכנס לנמל ביירות. מאמצינו לחפש בספרות הימית "סימנים מזהים", עולים בתוהו. הקפטן כמעט בטוח שזו חיפה, אבל אולי זו ביירות... את האפיזודה המקברית הזו מנציח המברק הבא: "היש האפלה בחיפה, האם המגדלור פועל?"

התשובה מגיעה מהר: "ממוסד: אין האפלה המגדלור פועל בואו ישר".

אנו מורידים עוגן ומחכים לחשיכה. כל האוניה כאילו עוצרת את נשמתה. לכל מגדלור קוד ספציפי, ולנו לא נותר אלא לחכות לאורו על מנת לזהות בביטחון את חיפה (או ביירות)...

הניצנוצים הראשונים של המגדלור נקלטים, ואנחת רווחה פורצת מהצוות שכאה לביטוי במברק הקצר: "19.9 הידר רואים את חיפה".

הנוסעים שלא היו בסדר הענין, קולטים את המתיחות. מכל מקום, העוגן הועלה ואנו מבריקים:

"נגיע בעוד שתיים. שלחו פיילוט מחוץ לנמל, וכמו מלכים בליווי הפיילוט נכנסים ישר לרציף.

בחושך ובמהומה אני שומעת שמחפשים אותי. דודי הצליח לעלות על סירת הפיילוט בתוקף תפקידו כביכול, לבדוק את הסניטציה באוניה. ועוד רגע ואני בזרועותיו, ובמכוניתו בדהרה לבית הורי.

העולים בחיפה המשוחררת (עם הפקלאות)